

RN 27a

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO UNIVERZE EDVARDA KARDELJA
Ljubljana, Trg francoske revolucije 7

SODOBNI DEMOGRAFSKI TOKOVI V NASELJU KOBILJE

Naročnik: Občinska raziskovalna skupnost Lendava

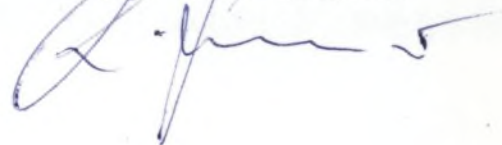
Nosilec raziskave:

Peter Repolusk, raz. sodelavec

Direktor:

mag. Rado Genorio

Nosilec raziskave: Peter Repolusk

Avtor teksta: Peter Repolusk, raziskovalni sodelavec

Sodelavci:

Drago Kladnik, viš. raziskovalni sodelavec

Udeleženci MRT Kobilje 1985:

Eva Baš

Marija Lipovšek

Irena Golob

Dominika Weigl

Polona Demšar

Robert Torma

Janez Meselič

Niran Tomažič

Samo Vučak

Marjan Nemet

Klara Sovinc

Danica Balažič

Lenke Lazar

Vida Broman

Sandro Hrovatin

Sabina Nachbar

V S E B I N A:

1. UVOD.....	2
2. NARAVNO IN MEHANSKO GIBANJE PREBIVALSTVA NA KOBILJU.....	3
2.1. Spreminjanje števila prebivalstva.....	3
2.2. Starostna in spolna struktura prebivalstva.....	5
2.3. Migracijska obeležja naselja Kobilje.....	7
3. DRUŽBENA IN GOSPODARSKA STRUKTURA PREBIVALSTVA.....	11
3.1. Izobraževanje.....	11
3.2. Zaposlovanje.....	13
3.3. Socio-ekonomska struktura gospodinjstev in nekateri z njo povezani problemi kmetijske proizvodnje.....	14
3.4. Dnevna migracija s Kobilja.....	17
4. ANALIZA BIVALNIH POGOJEV PREBIVALSTVA.....	19
4.1. Stavbni fond v vasi.....	19
4.2. Opremljenost gospodinjstev.....	20
4.3. Največrat omenjeni problemi v naselju - rezultati ankete.....	21
5. KOBILJE V OKVIRU OBČINE LENDAVAL IN SR SLOVENIJE - TABELA.....	23
6. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI.....	24

1. UVOD

Pričujoča demografska analiza naselja Kobilje je v tesni povezavi z mladinskim socialno-geografskim raziskovalnim taborem, ki je potekal v omenjenem naselju med 29. 6. in 9. 7. 1985. Večina podatkov temelji na osnovi anketiranja posameznih gospodinjstev v naselju, s katerim je bilo zajetega 90% prebivalstva - 173 gospodinjstev s skupno 597 vaščani. Podatki se deloma dopolnjeni še z gradivom iz popisov prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, ki pa so v številnih primerih preveč splošne narave in zato manjkrat uporabljeni. Zavoljo zadosti velikega vzorca števila prebivalstva smo (razen v primerjavi s prejšnjimi popisi) uporabljali podatke anketiranja, ki bolj neposredno ponazarjajo strukturne premike v populaciji.

2. NARAVNO IN MEHANSKO GIBANJE PREBIVALSTVA NA KOBILJU

2.1. Spreminjanje števila prebivalstva

Prekmurje je področje v Sloveniji, kjer že desetletja lahko zaznamo odseljevanje prebivalstva. S tega področja je do srede 19. stoletja pa do prve svetovne vojne odtekala delovna sila na sezonska kmečka dela na Madžarsko in v Avstrijo, med obema vojnama pa v zahodnoevropske države in Ameriko. Iz širšega dela agrarno prenaseljene SV Slovenije in tudi drugih prenaseljenih območij v Sloveniji so se po drugi svetovni vojni preselile kmečke družine v Banat. Število za stalno izseljenin iz Slovenije je vse manjše, še pred nekaj desetletji se je povečevalo število zdomcev, ki se odhajali na dele v tujino za zaslužkom, ki se ga doma investirali v nakup strojev in v druge naložbe. Vzrok začasne zaposlitve v tujini pa je bila tudi možnost hitrejši pridobitve kvalifikacije.

Odhajanje v tujino, v zadnjem času pa preseljevanje v mesta, je imele za posledico zmanjševanje števila kmečkega prebivalstva. Take je v obdobju od 1931 do 1981 na območju današnje SR Slovenije upadel odstotek kmečkega prebivalstva z 59% na 9 %, delež v mestih prebivajočega prebivalstva pa je narasel s 23 % na prek 40 %. Ljudje pa se v čedalje večjem številu naseljujejo izven mest na polurbaniziranih območjih. V zvezi s tem se hitro večja število dnevnih migrantov. Ker del kmečkega prebivalstva, ki je zamenjale svoj kmečki poklic z nekmečkim, še naprej prebiva na vaseh ter dnevno potuje na dele v zaposlitvene kraje, se je večina kmečkih gospodinjstev spremenila v polkmečka ali nekmečka s kmečkimi gospodarstvi.

Prevelike odtekanje kmečkega prebivalstva v mesta je pri aktivnem kmečkem prebivalstvu pustilo zelo neugodno demografsko strukturo. S preseljevanjem prebivalstva so se izoblikovale cone bolj ali manj intenzivnega odseljevanja z nazadovanjem števila prebivalstva ter cone doseljevanja s povečanjem števila prebivalstva. Posledica tega je, da se bolj ali manj obširna območja izpostavljenja procesem depopulacije.

Na ozemlju Slovenije lahko v grobem opredelimo štiri tipe demografskih območij:

- območje odmiranja prebivalstva
- območje praznjenja prebivalstva
- območje zmerne koncentracije
- območje močne koncentracije

Tip demografskih območij odmiranja in praznjenja prebivalstva se je izoblikoval na obsežnejših sklenjenih območjih alpskega in predalpskega sveta, na Primorskem, Notranjskem, Dolenjskem, Krasu, na Geričkem, v Slovenskih goricah in Halozah. Depopulacija in nekateri spremljajoči procesi se v mnogočem značilni tudi za naselje Kobilje.

Število prebivalcev na Kobilju je doseglo številčni višek leta 1910, ko je v vasi živele 1109 prebivalcev. Vse do tega obdobja je podobno kot drugje v Prekmurju dokaj nagle napredovale. Po letu 1910 pa se število vztrajno niža, rahlo rast je opaziti samo med leti 1948 in 1953. Vzrok upadanja je bile seveda odseljevanje, v predvojnem obdobju v druge države, po drugi svetovni vojni pa so za mlade Kobiljčane postali zanimivi predvsem urbani in zaposlitveni centri v Pomurju in ostalih delih Slovenije

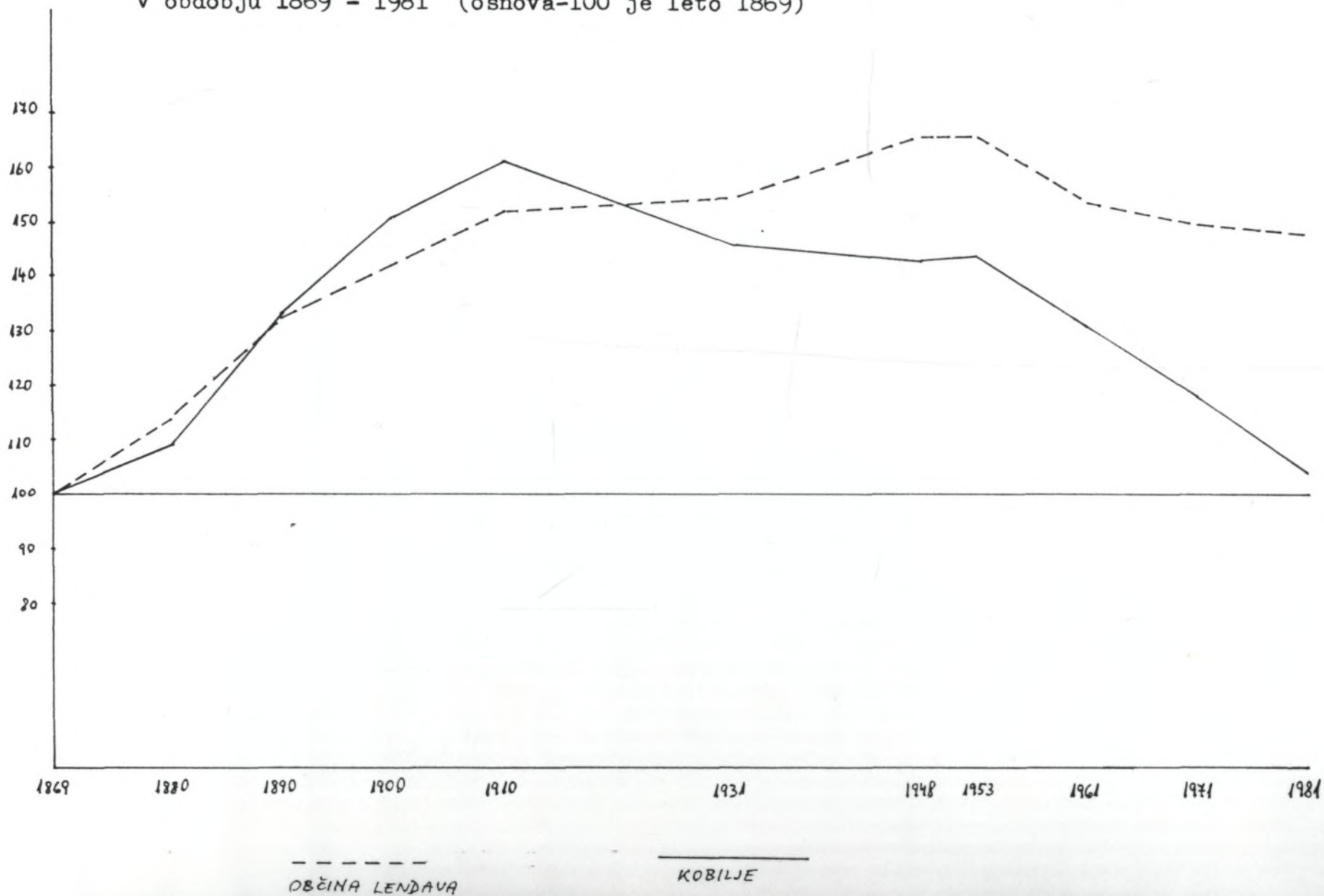
Tabela 1: Gibanje števila prebivalstva na Kobilju

Lete popisa	Št. preb.	Indeks(1869=100)	Verižni indeks
1869	690	100	100
1880	752	109	109
1890	921	133	122
1900	1045	151	113
1910	1109	161	106
1931	1005	146	91
1948	989	143	98
1953	997	144	101
1961	904	131	91
1971	812	118	90
1981	719	104	89

Vir: Krajevni leksikon Slovenije, 1V knjiga

PRIMERJAVA GIBANJA ŠTEVILA PREBIVALSTVA NASELJA KOBILJE IN CELOTNE OBČINE LENDA
v obdobju 1869 - 1981 (osnova-100 je leto 1869)

Število prebivalstva se rapidno zmanjšuje tudi v zadnjih letih, saj je odseljevanje mladih pripeljalo do staranja prebivalstva v vasi in do zmanjševanja njegove reproduktivne sposobnosti. Vzroke za upadanje bi v grobem lahko razdelili na naslednje skupine:

- geografska lega: naselje je izolirano, oddaljeno od centrov in leži ob precej zaprti madžarsko-jugoslovanski meji,
- dele na kmetiji razen v nekaj redkih primerih zaradi zemljiške razdrobljenosti (v zadnjem času pa vse bolj tudi zaradi ostarevanja delovne sile) ne nudi zadostnih ekonomskih možnosti,
- v naselju ni večjega števila delovnih mest v neagrarnem sektorju.

Kobilje je torej v povojnem obdobju izgubilo že tretjino prebivalstva, odseljevanje in odmiranje pa se še naprej nadaljuje. Spremembe v naselju pa niso samo kvantitativne, ampak tudi kvalitativne, kar se močno odraža v biološki in družbenogospodarski strukturi vaščanov.

2.2. Starostna in spolna struktura kobiljskega prebivalstva

Na podlagi anketiranja smo ugotovili, da je Kobilje vas, ki ima zelo veliko starega prebivalstva, otrok oziroma mladih pa je čedalje manj, tako da je starostna piramida obrnjena na glavo in izkazuje star demografski režim. Nizka nataliteta skupaj z odseljevanjem pospešuje neugodne demografske trende. Od leta 1971, ko je bilo na Kobilju 812 prebivalcev, se je do leta 1981 število znižalo na 719, leta 1985 pa smo jih našteali 597 (vendar so upoštevani le tisti krajani, ki smo jih anketirali, to je okrog 90 %). Velike je hiše, kjer živijo same stari ljudje, pogoste pa so tudi hiše, v katerih prebiva samo en človek. Pomembnejša plat ostarevanja ljudi pa je v dejstvu, da stari ljudje nimajo take velikih potreb po delovnih mestih ter po izboljšanju bivanjskih pogojev ter po napredku v vasi nasploh. Le-te pa bi v veliki meri zadržale mlado prebivalstvo v domačem kraju in nudilo naselju boljše perspektive za nadaljnji razvoj.

STAROSTNA PIRAMIDA PREBIVALSTVA NA KOBILJU (rezultati anketiranja - julij 1985)

N = 597

Moški

Ženske

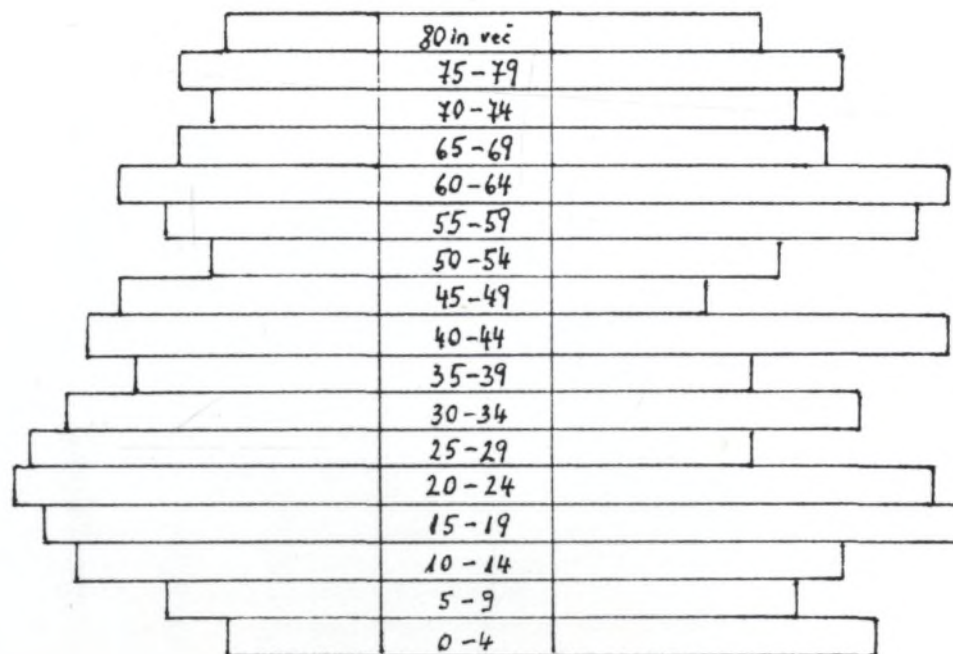

Tabela 2: Starostna in spolna struktura anketiranega prebivalstva na kebilju

Starost	Spol		skupaj
	ženske	moški	
0 - 4	21	10	31
5 - 9	16	14	30
10 - 14	19	20	39
15 - 19	27	22	49
20 - 24	25	24	49
25 - 29	13	23	36
30 - 34	20	21	41
35 - 39	13	16	29
40 - 44	26	19	45
45 - 49	10	17	27
50 - 54	15	11	26
55 - 59	24	14	38
60 - 64	26	17	43
65 - 69	18	13	31
70 - 74	16	11	27
75 - 79	19	13	32
80 in več	14	10	24
Skupaj	322	275	597

Vir: anketiranje 1985

Starost populacije nam poleg ugotavljanja zastopanosti prebivalstva v posameznih starostnih skupinah dobro ponazarja tudi indeks staranja, ki ga izračunamo po formuli:

$$\text{Indeks staranja} = \frac{\text{Št. preb., starejšega od 64 let}}{\text{Št. preb., mlajšega od 15 let}} \cdot 100$$

Višja vrednost indeksa staranja pomeni hkrati tudi večjo starost populacije.

Indeks staranja na Kobilju se je od leta 1971, ko je znašal 74, dvignil na 109 leta 1981 (po podatkih anketiranja l. 1985 je znašal 108). Indeks staranja za SR Slovenije je l. 1981 znašal 48.

Dodaten kazalec, ki kaže vitalnost prebivalstva, je delež žensk v fertilni dobi (v starosti od 15 do 49 let), ki se je znižal, čeprav razlika med leti 1971 in 1981 ni take velika kot pri indeksu staranja (l. 1971 41,9 %, l. 1981 40,8 %, vrednost v SR Sloveniji za leto 1981 znaša 49,0 %).

2.3. Migracijska obeležja naselja Kobilje

Kot je bilo že povdarjeno, je eden temeljnih razvojnih problemov Kobilja in nekaterih ostalih krajev v lendavski občini odseljevanje. Odseljevanje lahko analiziramo po več elementih: po vzroku, obdobju, kraju in izobrazbi odseljenih. Najpogostejši vzrok za odselitev predstavlja zaposlitev in sicer v 50 % primerih, poroka (36 %), ostali (14 %) pa so stanovanje, izebraževanje, boljše bivalne okolje in druge. Značilno je, da se zaradi poroke izseljujejo predvsem ženske.

Izseljevanje s Kobilja je stalen proces, še posebej intenziven pa je bil med leti 1961 in 1971, ko se je odselilo kar 97 ljudi, v naslednjih desetih letih se jih je odselilo 58, v zadnjih petih letih pa 18. Skupno se je odselilo s Kobilja 218 ljudi, ki imajo v vasi še živeče ožje sorodnike

Več kot polovica odseljenih je bilo starih med 16 in 25 let. Izseljujejo se v kraje lendavske in murskoseboške občine, Ljubljano, Maribor, v druge kraje v Sloveniji, v druge republike (malo), zelo velike pa se jih je v preteklih desetletjih odselilo v tujino. Ti ljudje se v precejšnjem številu ob koncu tedna vračajo domov ali pa preživljajo dopust v rodnem kraju.

Da pa je odseljevanje še bolj boleče, nam pove podatek o šolski

izobrazbi odseljencev. 55 % odseljencev ima izobrazbo višje od osnovnošolske. To vsekakor ni vzpodbudno za razvoj naselja, saj bi lahko izšolani kader velike pripomogel k napredku domačega okolja. Ker pa ni delovnih mest, vsi ti ljudje odhajajo v industrijske kraje, v vasi pa ostajajo stari ljudje, ki še v veliki meri ročno obdelujejo zemljo. Posledica tega je majhna storilnost in seveda omejena ekonomičnost kmetovanja. Več kmetij je tudi takih, ki imajo stroje, vendar ni ljudi oziroma delovne sile, ki bi z mehanizacijo delala. Izseljivanje bi najbrž zaustavil manjši industrijski obrat, ki bi ga ustanovili v vasi. Sedaj ljudje največ hodijo na dele v Mursko Soboto in Lendavo, le redki so zaposleni na Kobilju. Te so tisti, ki delajo v šoli, trgovini in zadrugi.

Tabela 3: Starost ob odselitvi s Kobilja

starost	število	%
do 15 let	32	15
16 - 20	67	31
21 - 25	70	32
26 - 30	25	11
31 - 35	14	6
36 in več	10	5
skupaj	218	100

Vir: anketiranje 1985

Tabela 4: Območja, kamor se Kobiljčani odseljujejo

območje	število odseljenih	%
Kobilje	49	22
občina Lendava	17	8
občina M. Sobota	33	15
Slovenija	81	37
Jugoslavija	4	2
tujina	34	16
skupaj	218	100

Vir: anketiranje 1985

Tabela 5: Odseljeni iz naselja Kobilje (obdobje in vzrok)

vzrok	obdobje				skupaj	%
	do 1960	61 - 70	71 - 80	po 1. 80		
peroka	12	34	25	8	79	36
stanovanje	1	3	11	-	15	7
zaposlitev	28	55	20	5	108	50
izobraževanje	4	2	1	0	7	3
boljše bivalno ok.	1	1	1	1	4	2
drugo	0	1	0	4	5	2
skupaj	46	96	58	18	218	100

Vir: anketiranje 1985

Tabela 6: Odseljeni po izobrazbi

izobrazba	število	%
manj kot 4 leta OŠ	-	-
4 do 7 let OŠ	3	1
8 let OŠ	94	43
srednja (2-3 letna)	61	28
srednja (4-letna)	44	20
višja, visoka	16	7
skupaj	218	100

Vir: anketiranje 1985

Priseljevanje na Kobilje je veliko bolj zmerne, v večini pa je vzrok peroka. Tovrstne imigracije v pretežni meri niso socio-ekonomske pogojene (vsaj ne z novejšimi družbenimi trendi). Ostali vzroki priseljevanja se še stanovanje, zaposlitev (to se predvsem učitelji) in boljše naravno bivalno okolje. Priseljevanje na Kobilje je bilo prejšnja desetletja dokaj enakomerno, po letu 1970 pa se je priselilo

kar 46 % danes priseljenih. V okviru anketirane populacije je 81 ljudi oziroma 14 % priseljenih. Največ se jih je priselilo iz murskesebeške občine (skoraj 50 %). Okrog 60 % priseljenih je članov nekmečkih ali pa pretežno nekmečkih gospodinjstev, kar pomeni, da problem razbremenitve dela starih ljudi na kmetijah ob tem še naprej ostaja pereč.

Tabela 7: Vzroki priselitve na Kobilje po obdobjih

vzrok	obdobje					skupaj	%
	do 1930	31-45	46-60	61-70	po 70		
poroka	6	9	10	6	15	46	57
stanovanje	-	-	1	-	13	14	17
zaposlitev	-	2	1	3	3	9	11
boljše bivalne ok.	2	-	-	1	2	5	6
drugo	1	-	-	2	4	7	9
skupaj	9	11	12	12	37	81	100

Vir: anketiranje 1985

Tabela 8: Priseljenci glede na območje prejšnjega bivanja

območje	število	%
narednostno meš. ob. v Prek.	14	17
občina Lendava	11	14
občina M. Sobota	38	47
druge občine Slovenije	11	14
druge republike SFRJ	2	2
tujina	5	6
skupaj	81	100

Vir: anketiranje 1985

3. DRUŽBENA IN GOSPODARSKA STRUKTURA PREBIVALSTVA

3.1. Izobraževanje

Rezultate analize izobrazbene strukture na Kobilju smo primerjali s celotno občino Lendava. Na Kobilju ima 14 ljudi starejših od 14 let manj kot 4 razrede osnovne šole (3 %). Delež je najvišji v populaciji, stari nad 60 let (5,4 %). 4-7 razredov osnovne šole ima 63 ljudi (14 %), 247 ljudi ima končano osnovno šolo (54 %), 19 % ima poklicno 2-3 letno srednjo šolo (87 ljudi), 46 ljudi ima srednjo šolo (10 %), 4 pa imajo višjo ali visoko šolo (0,9 %).

Pri primerjanju izobrazbene strukture občine Lendava in naselja Kobilje ugotovimo precejšnje kvalitativne razlike. Delež prebivalstva, ki ima končano osnovno šolo, je na Kobilju večji, manjši pa je delež prebivalstva brez izobrazbe ali brez popolne osnovnošolke izobrazbe, predvsem pa je pomembno manjši tudi delež prebivalstva, ki ima končano srednjo, višjo ali visoko šolo.

Tabela 9: Izobrazbena struktura prebivalstva, starejšega od 14 let

starost	izobrazba					skup.
	manj kot 4 l. OŠ	4-7 OŠ	l. 8 OŠ	srednja	viš., vis.	
15-20 let	-	-	14	22	-	36
21-40 let	1	4	59	84	1	149
41-60 let	5	10	87	24	2	128
61 in več	8	49	87	3	1	148
skupaj	14	63	247	133	4	461

Vir: anketiranje 1985

Precej nizek odstotek prebivalstva z zahtevnejšo izobrazbo dokazuje, da je bilo na Kobilju, podobno kot v številnih drugih vaseh, dolgo

časa zakoreninjeno mnenje, da za delo na podeželju ni potrebno nobeno posebno znanje. Pomemben faktor so bili tudi življenjski pogoji, ki so bili neprimerno slabši. Z izboljšanjem življenjskih razmer oziroma z boljšo opremljenostjo prostora (izgradnja institucionalne in prometne infrastrukture,...) se je izboljšala tudi možnost izobraževanja.

Težnja po tem, da bi bila izobrazbena stopnja v podeželskem naselju tipa Kobilje enaka kot v občinskem centru, je seveda iluzorna, saj je gospodarska in lokacijska shema naselij drugačna in bo tako tudi v bodoče. Vendar je treba upoštevati, da faktor znanja oziroma oblikovanja novega znanja postaja vse bolj pomembna postavka ne le v gospodarstvu, ampak tudi pri skladnejšem prostorskem razvoju.

Na Kobilju sta dve vzgojno-izobraževalni ustanovi: vrtec in osnovna šola. V razvitosti izobraževalnega sistema in njegovi kakovosti se vedno odraža stopnja gospodarske razvitosti posameznih območij. Mreža osnovnih šol v posameznih območjih, ki so manj razvita, je rezultat različnih faktorjev. Eden najpomembnejših je gostota naselitve in število šoloobveznih otrok. Za Prekmurje je značilna sorazmerno gosta in dokaj enakomerna mreža centralnih šol, podružničnih šol pa je manj.

Problematika šolstva je prišla bolj do izraza v zadnjem času ob pripravah na celodnevni pouk in usmerjeno izobraževanje. Nov sistem šolstva naj bi zmanjšal razlike v izobrazbi prebivalstva bolj razvitih in pretežno agrarnih, bolj zaostalih območij. Poleg zmanjševanja razvojnih razlik višja stopnja izobrazbene strukture omogoča tudi večjo prostorsko mobilnost prebivalstva. Izobraženo prebivalstvo lažje najde zaposlitev in naveže stike s sosednjim okoljem ter je bolj kreativno pri oblikovanju lastnega. Šolanje domačih kadrov je pogoj za gospodarski in družbeni napredek. Število učencev na Kobilju se zmanjšuje. Naselju je potrebno zagotoviti razvoj v pozitivnejši smeri, predvsem je potrebno zagotoviti socialne in ekonomske pogoje za nadaljnjo demografsko rast.

3.2. Zaposlovanje

Zaposlovanje prebivalstva v neagrarnih dejavnostih je zelo pomemben element prostorske diferenciacije razvoja Prekmurja. V zadnjih desetletjih se je območje dokaj naglo industrializiralo, vendar se je industrija do nedavnega zgoščevala predvsem v mestnih središčih. Posledica tega je dnevna migracija delovne sile in tudi odseljevanje. Analiza ankete dokazuje, da je Kobilje z ozirom na aktivnost prebivalstva še vedno precej agrarno naselje (33,9 % aktivnih dela "na zemlji"). Na kmetijah ostaja predvsem staro prebivalstvo, medtem ko se mlajši kader zaposluje v bližnjih središčih. Možnost zaposlitve v neagrarnih dejavnostih na Kobilju samem je le v osnovni šoli, vrtcu in trgovini, ostalo prebivalstvo pa dnevno migrira. Samo 7 % od vseh zaposlenih Kobiljčanov dela v domačem naselju. Vedno manj je gospodinjev, ki bi se ukvarjala samo s kmetovanjem, kar dokazuje, da kmetijstvo v veliki večini ne nudi zadostnih možnosti za preživljanje.

Tabela 10: Dejavnostna struktura prebivalstva na Kobilju

---

kmetica, kmet	182
delavec v proizvodni dej.	118
delavec v neproizvodni dej.	63
obrtnik	3
upokojenec	26
gospodinja	22
nezaposleni	9
študent	3
dijak	23
osnovnošolec	53
predšolski otrok	34

Vir: anketiranje 1985

22 % kobiljskega prebivalstva je zaposlenega v proizvodnih dejavnostih, 12 % v neproizvodnih dejavnostih, obrtnikov je 0,5 %, upokojencev je 5 %, gospodinj 2 in brezposelnih 2 %. Med prebivalci Kobilja tako kot celega Prekmurja je bilo v preteklosti močno

povdarjeno sezonsko zaposlovanje v tujini. Na Kobilju načrtujejo izgradnjo manjšega proizvodnega obrata, ki bi nudil kar precej delovnih mest domačemu prebivalstvu.

3.3. Socioekonomska struktura gospodinjstev in nekateri z njo povezani problemi kmetijske proizvodnje

Pri analizi gospodinjstev smo izvedli tipologijo po starosti in socio-ekonomskih značilnostih .

Starost gospodinjstev (glede na zastopanost starostnih kategorij):

- mlado (0-19 in 20-60 let)
- zrelo (20-60 let)
- generacijsko (0-19, 20-60 in nad 60 let)
- starajoče (20-60 in nad 60 let)
- ostarelo (nad 60 let)

Socio-ekonomska struktura gospodinjstev (po izvoru dohodka)

- čisto kmečko
- mešano pretežno kmečko
- mešano
- mešano pretežno nekmečko
- čisto nekmečko

Socio-ekonomska struktura gospodinjstev je dokaj pestra. Največ je čisto kmečkih - 29 %, čisto nekmečkih je 26 %, ostala pa pripadajo različnim tipom mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev, ki se medsebojno ločijo po deležu kmečkega prebivalstva. Največ čisto kmečkih gospodinjstev je pri ostarelih družinah (70 %), potem pa se ta odstotek postopno zmanjšuje, čim mlajše so družine.

Socio-ekonomska struktura se je najbolj spremenila po drugi svetovni vojni. Ta sprememba je seveda zajela celotno Slovenijo. Na kmetijah so ostali pretežno stari ljudje, mladi pa so se zaposlili v nekmečkih dejavnostih. S spremembo poklicev zemljiških gospodarjev se

je struktura gospodinjstev spremenila iz kmečke v polkmečko in iz polkmečke v nekmečko. Danes je vzrokov za to, da kmetje iščejo vedno več načinov za dohodek izven kmetijske dejavnosti, več: motiv socialne varnosti, zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, porodniški dopust, boljši standard,...

Oba procesa, urbanizacija in deagrarizacija, sta v fazi spreminjanja družbenih struktur na podeželju povzročila tudi nekaj negativnih pojavov, med najbolj perečimi pa je na vsak način ostarevanje kmečke delovne sile. Za čisto kmečka gospodinjstva je značilno, da v njih prevladuje predvsem staro prebivalstvo. Pogosto so tudi enočlanska, v večini primerov jih tvorijo starejše ženske.

Tabela 11: Starostna in socio-ekonomska struktura gospodinjstev na Kobilju

socio-ekonomska struktura	starost gosp.					skup.
	mlado	generac.	zrelo	staraj.	ostar.	
kmečko	2	5	4	6	33	50
mešano pret. km.	1	8	1	4	1	15
mešano	5	15	2	6	5	33
mešano pret. nekm.	12	12	3	3	-	30
nekmečko	24	3	8	2	8	45
skupaj	44	43	18	21	47	173

Vir: anketiranje 1985

Zaradi vseh že omenjenih trendov ekonomskega, demografskega in prostorskega razvoja so čisto ali pretežno kmečka gospodinjstva tudi na repu stopnje izobrazbe v naselju. Ugotovitve se v dokajšnji meri ujemajo z ugotovitvami izobrazbene strukture pri posameznikih, podatki po gospodinjstvih pa kažejo še na dodatne negativne značilnosti v okviru primarnega sektorja gospodarstva.

Tabela 12: Izobrazbena struktura gospodinjstev glede na njihovo socio-ekonomsko strukturo

izobrazba	socio-ekonomska strukt.					skupaj
	kmečka	mešana pr. km.	mešana pr. km.	mešana pr. nk.	nekm.	
višja, visoka	-	-	-	1	2	3
srednja	-	-	8	9	11	28
poklicna	1	7	11	16	14	49
osn. šola	36	7	13	4	9	69
manj kot osn. šola	13	1	1	-	9	24
skupaj	50	15	33	30	45	173

Vir: anketiranje 1985

Primerjava velikosti posesti po starostni strukturi gospodinjstev kaže, da je vedno več mladega prebivalstva brez zemlje. Ta pojav je razumljiv tudi pri ostarelem prebivalstvu, ki kmetije prepušča mlajšim prevzemnikom. Zelo malo kmetij (samo 8,7 %) je takih, ki imajo več kot 5 ha zemlje, med temi jih je največ v kategoriji starajočih se gospodinjstev (19 %). Z vidika socio-ekonomske strukture je stanje dokaj podobno. Brez zemlje je kar 42,2 % prebivalstva iz nekmečkih gospodinjstev, zaradi ostarevanja pa se zmanjšuje tudi velikost posesti čistih kmečkih gospodinjstev.

Nasledstvo oziroma prevzemništvo kmetij postaja vse večji problem. 24,8 % kmetij na Kobilju nima naslednika. Večina naslednikov namerava nadaljevati s kmetovanjem v obliki mešane delavsko-kmečke strukture. Z ozirom na starostno strukturo gospodinjstev je zaskrbljujoč podatek, da 39,5 % ostarelih gospodinjstev nima naslednika, 34,2 % pa je takih, kjer gospodar o nasledstvu ne razmišlja ali pa se naslednik še ni odločil. Glede na posestno strukturo v kategoriji 1/2-1 ha nima naslednika 30,3 % in v kategoriji do 1/2 ha 33,3 %. Najmanj skrbi za nasledstvo je v kategoriji nad 5 ha, kjer nima

naslednika samo 13,3 % gospodinjstev, kar kaže na perspektivnost kmetovanja na večjih kmetijskih površinah.

Vzroki za spremembe v intenzivnosti izrabe tal so predvsem v pomanjkanju kmečke delovne sile pa tudi v vse bolj ostarelem prebivalstvu na vasi, ki kmetuje. Precejšnje število kmetij se je preusmerilo, pri tem mislimo predvsem na specializacijo, ki omogoča modernejše in donosnejše kmetovanje.

Intenzivnost izrabe zemljišč se spreminja. Proces ekstenzifikacije se kaže v spreminjanju njiv v travnike - ozelenjevanju in še posebej v zaraščanju z gozdom - ogozdovanju, ki pa ga na proučevanem območju nismo zasledili v večjem obsegu razen v posameznih primerih sredi gozdnega kompleksa.

Tabela 13: Intenzivnost izrabe obdelovalnih zemljišč glede na socio-ekonomsko strukturo gospodinjstev

stopnja izrabe	socio-ekonomska str.					skupaj
	kmečka	mešana pr. km.	mešana	mešana pr. nk.	nekm.	
intenzivno	35	13	31	30	40	149
samo del	4	-	-	-	1	5
občasno	3	-	-	-	-	3
opuščeno	-	-	-	-	-	-
v najemu	7	2	2	-	4	15
drugo	1	-	-	-	-	1
skupaj	50	15	33	30	45	173

Vir: anketiranje 1985

3.4. Dnevna migracija s Kobilja

Iz naselja Kobilje odhaja dnevno na delo ali v šolo 170 delavcev in 83 učencev in dijakov. Največ prebivalstva dnevno migrira v Mursko

Soboto, Lendavo, Turnišče, Moravce, Dobrovnik in druge centre. Dnevni migranti so zaposleni predvsem v industriji, ker z delom na kmetiji ne morejo zadovoljevati vseh življenjskih potreb. Izobrazbena struktura dnevnih migrantov je razmeroma nizka (malo jih je s srednjo, višjo ali visoko šolo, saj so se le-ti večinoma odselili s Kobilja). Pri dnevnem migriranju je problematična tudi velika oddaljenost od centrov dela in šolanja, zato živi 5 dijakov oziroma študentov in 4 delavci v internatu ali samskem domu.

Tabela 14: Migriranje na delo s Kobilja - naselja zaposlitve

naselje dela	število zaposlenih	%
Murska Sobota	85	50
Lendava	37	22
Turnišče	16	9
Kobilje	12	7
Moravci	6	4
Dobrovnik	3	2
Rakičan	3	2
drugo (6 centrov)	8	5
skupaj	170	100

Vir: anketiranje 1985

Tabela 15: Način dnevnega migriranja (delavcev in šolarjev)

	zaposleni	učenci, dijaki, študentje
peš	9	52
kolo	8	5
motorno kolo	1	-
osebni avtomobil	28	-
avtobus	120	21
samski dom, internat	4	5

Vir: anketiranje 1985

4. ANALIZA BIVALNIH POGOJEV PREBIVALSTVA

4.1. Stavbni fond v vasi

Hiše Kobiljčanov so v glavnem starejšega datuma. 52 % stavb je bilo zgrajenih do leta 1945, novogradenj (hiše, zgrajene po letu 1970) pa je samo 15 %. Precejšen del starega stavbnega fonda je še zadržal prvinske elemente prekmurske arhitekture, še več pa je zgradb, ki so bile kasneje na tak ali drugačen način adaptirane. Pri anketiranju smo naleteli na zelo veliko opuščenih hiš, mnoge so bile porušene ali pa o njih sploh ni ostalo nobenega sledu. Stanovanja na Kobilju so v glavnem enostanovanjske hiše z izjemo manjšega bloka, zgrajenega po vojni.

V več kot polovici starejših hiš žive ostarela ali starajoča se gospodinjstva, pretežno ali čisto nekmečka, ki skupaj s tradicionalnim življenjem ohranjajo tudi stara bivališča. V veliki meri je bil vzrok, da so se stare hiše ohranile, tudi slabo gmotno stanje prebivalcev vasi. Po vojni je bilo na Kobilju iz leta v leto več ljudi, ki so delali v industrijskih središčih. Del teh, ki se niso odselili, je zgradil nekaj novih hiš.

Tabela 16: Starost hiš glede na starostno strukturo gospodinjstev

Starost h. (obdobje)	mlado		gener.		zrelo		star.		ostar.		skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
do 1913	7	16	11	26	3	17	7	33	21	45	49	28
1914-1945	7	16	6	14	6	33	9	43	13	28	41	24
1946-1960	12	27	9	21	3	17	3	14	9	19	36	21
1961-1970	10	23	6	14	3	17	1	5	1	2	21	12
po 1970	8	18	11	26	3	17	1	5	3	6	26	15
skupaj	44	100	43	100	18	100	21	100	47	100	173	100

Vir: anketiranje 1985

Precejšen del hiš je adaptiranih, največkrat so to dozidave (garaža, povečanje hiše) ali notranje predelave.

Večina gospodinjstev, predvsem tistih v novejših hišah, se oskrbuje z vodo iz javnega vodovoda. Kot alternativni vir oskrbe z vodo se pojavlja še lastni vodovod (6), studenčnica (12) in vodnjak (28). Vodnjak je najbolj pogost pri starejših hišah oziroma gospodinjstvih. Oskrba z vodo na Kobilju ni problematična, saj ni nobenega gospodinjstva, ki ne bi imelo vira vodne oskrbe bližje kot 200 od bivališča.

4.2. Opremljenost gospodinjstev

Pri družbeno-gospodarski analizi naselja nas je zanimala tudi opremljenost gospodinjstva s komunalnimi vodi in predmeti osebne standarda. V analizo smo zajeli naslednje elemente:

- tekoča voda v hiši
- stranišče v hiši
- električna napeljava
- kopalnica
- radio
- hladilnik
- zmrzovalna skrinja ali omara
- pralni stroj
- televizor (črnobeli)
- televizor (barvni)
- motorno kolo
- avtomobil
- telefon

Posamezne pojave smo točkovali, suma pa nam je do neke mere predočila strukturo standarda gospodinjstev na Kobilju. V opremljenosti gospodinjstev nastopajo že večkrat omenjene razlike med mlajšim in starejšim prebivalstvom ter med bolj ali manj kmečkimi gospodinjstvi. Starejši ljudje, še v mnogočem navajeni tradicionalnega življenja na vasi, so zlasti pri predmetih osebne standarda manj zahtevni

(avtomobil, barvni TV-sprejemnik), poleg tega pa jim delo na kmetiji jemlje večino časa. Nasprotno so mladi, ki večinoma delajo v mestih ali večjih naseljih, izoblikovali bolj urban način življenja z večjimi potrebami pa tudi z več prostega časa. Isti razlogi so vzrok razlikam med kmečkimi in nekmečkimi gospodinjstvi, saj le vsako peto kmečko gospodinjstvo sodi v najvišji razred po opremljenosti.

Tabela 17: Opremljenost gospodinjstev (v točkah) glede na njihovo starostno strukturo

razred (št. točk)	mlado	generac.	zrelo	staraj.	ostar.	skupaj
0 - 10	2	-	5	3	22	32
11 - 20	4	11	3	8	15	41
21 in več	38	32	10	10	10	100
skupaj	44	43	18	21	47	173

Vir: anketiranje 1985

4.3. Največkrat omenjeni problemi v naselju - rezultati ankete

Med anketiranjem smo vaščanom zastavljali tudi vprašanje, kaj jih najbolj moti v naselju oziroma česa jim najbolj primanjkuje. Odgovori so bili zelo pestri, na koncu pa se je izluščilo nekaj najbolj pogostih. Odgovori se bolj ali manj ujemajo z najbolj perečimi problemi v vasi, ki smo jih med desetdnevni delom proučevali.

Največ ljudi čuti potrebo po večjem številu delovnih mest v vasi. Po mnenju anketiranih bi to omejilo odseljevanje mladih. Enako veliko število pogrša telefon. Kot enega bistvenih problemov za prihodnost naselja občutijo staranje kmečke delovne sile. Večkrat omenjene pomanjkljivosti so še: oddaljenost od večjih naselij, ni kanalizacije, slabo založena trgovina, nizke odkupne cene kmetijs-

skih pridelkov, slabo urejeno okolje v naselju.

Tabela 18: Največkrat omenjeni problemi v naselju

---

pomanjkanje delovnih mest v naselju	35
ni telefona	26
odseljevanje iz vasi	26
pomanjkanje mlade kmečke delovne sile	18
ni kanalizacije	11
slabo založena trgovina	10
nizke odkupne cene kmetijskih pridelkov	9
oddaljenost od večjih naselij	8
neurejeno okolje v naselju	7
drugo	48

Vir: anketiranje 1985

5. KOBILJE V OKVIRU OBČINE LENDA VA IN SR SLOVENIJE - TABELA Z NEKATERIMI DEMOGRAFSKIMI IN SOCIO-EKONOMSKIMI KAZALCI

	A										
	indeks preb. 81/71	gib. preb. 81/53	indeks preb. 81/53	gib. preb. 81/53	% kmeč. pr. 81	% kmeč. pr. 71	indeks star.81	indeks star.71	%aktiv. pr. 81	%preb. z več kot OŠ	%stan. zgraj. po 1970
Kobilje	88,5		72,1		40,6	75,6	109,0	74,4	54,9	15,4	19,7
občina Lendava	99,3		89,8		29,9	60,8	65,2	52,6	56,0	19,6	30,2
SR Slovenija	109,5		129,0		9,4	20,8	48,1	40,8	49,6	31,2	30,9

Vir: Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 1971

Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj leta 1981
Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana

6. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

1. Anketiranje na Mladinskem socialno-geografskem raziskovalnem taboru POMURJE 14 - Kobilje, 1985.
2. Klemenčič V., 1972, Geografija prebivalstva Slovenije, Geografski vestnik XLIV.
3. Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga. Urednik Roman Savnik. Ljubljana, 1980.
4. Melik A., 1957, Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino.
5. Zavod SR Slovenije za statistiko: Podatki popisov prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj za leti 1971 in 1981.